

CÁC QUAN ĐIỂM CỦA BÁC HỒ VỀ RÈN LUYỆN THỂ CHẤT CHO TUỔI TRẺ HỌC ĐƯỜNG

Trương Quốc Uyên*

Sinh thời Bác Hồ rất quan tâm tới việc học tập và rèn luyện phát triển toàn diện đức, trí, thể, mỹ cho tuổi trẻ học sinh, sinh viên Việt Nam. Về rèn luyện thể chất Bác Hồ đã dạy bảo học sinh, sinh viên với các quan điểm hàm chứa ý nghĩa nhân văn sâu sắc.

Bác Hồ chỉ ra cho tuổi trẻ học sinh, sinh viên về tầm quan trọng của việc học tập: “*Non sông Việt Nam có trở nên tươi đẹp hay không, dân tộc Việt Nam có bước tới đài vinh quang để sánh vai với các cường quốc năm châu được hay không, chính là nhờ một phần lớn ở công học tập của các em*”. Luận điểm này của Bác Hồ đề cập tới sự phấn đấu, cố gắng học tập của học sinh, sinh viên để trở thành những con người phát triển toàn diện với năng lực phụng sự Tổ quốc, nhân dân, làm rạng rỡ non sông Việt Nam. Để học tập tốt, thành đạt với những con người như vậy, trước hết cần có sức khỏe. Bác Hồ đã nhận định rằng: “*Việc gì cũng cần có sức khỏe mới thành công*” và “*Muốn học tập tốt thì cần có sức khỏe*” “*Để có sức khỏe tốt, theo Người, học sinh, sinh viên cần tích cực tập luyện thể dục thể thao (TDTT), tức là thực thi môn giáo dục thể chất học đường có chất lượng*”.

Bác Hồ thời thanh niên dạy Thể dục tại Trường Dục Thanh với quan điểm đề cập về giá trị của sức khỏe và rèn luyện thể chất đối với con người.

Trước khi ra nước ngoài tìm đường cứu nước, Bác Hồ tên là Nguyễn Tất Thành đến thị xã Phan Thiết thuộc tỉnh Bình Thuận dạy học tại Trường Dục Thanh năm học 1910 – 1911. Trường Dục Thanh do một số sĩ phu yêu nước thành lập vào năm 1907 nhằm giáo dục lòng yêu nước và kiến thức văn hóa cho con em của những người yêu nước, những người lao động nghèo. Thầy giáo Nguyễn Tất Thành được lãnh đạo nhà trường phân công dạy các môn Sử và Việt văn lớp nhì (tương đương lớp 4 ngày nay). Thầy Thành là giáo viên trẻ nhất Trường Dục Thanh, mới 20 tuổi, nhanh nhẹn, hoạt bát, hiểu

biết nhất định và tích cực tập luyện TDTT vào sáng sớm hàng ngày ngay sau khi thức dậy, cho nên còn được lãnh đạo nhà trường phân công dạy Thể dục và phụ trách hoạt động ngoại khóa (trong đó có thể thao) cho học sinh toàn trường. Tổng số học sinh trường Dục Thanh năm học 1910 – 1911 là 100 em, trong đó có 8 nữ sinh, hầu hết từ 13 – 14 tuổi. Thầy giáo Nguyễn Tất Thành chủ yếu đảm trách môn giáo dục thể chất (GDTC).

Thầy Thành dạy các môn Sử, Việt văn được các giáo viên Trường Dục Thanh đánh giá cao: “*Môn Việt văn, nhất là kiến thức về Sử của Tất Thành ở đây khó có ai hơn, dù cậu ấy ít tuổi nhất*”. Về GDTC, kể cả nội khóa và ngoại khóa, học sinh được thầy Thành rất quan tâm tới việc tiếp thu và tập luyện đúng bài tập, đúng kỹ thuật động tác với tính tích cực, cố gắng trong vận động. Giờ GDTC đầu tiên của mỗi lớp học thầy Thành đều nhấn mạnh về mục đích, ý nghĩa của giờ học này và nêu lên quan điểm đề động viên học sinh: “*Cái quý báu nhất của con người là sức khỏe. Các em chịu khó tập luyện thể dục là giữ gìn và tăng cường cái quý báu nhất của con người*”. Quan điểm này của thầy Thành hàm chứa ý nghĩa về giá trị của sức khỏe con người không gì sánh bằng với tác dụng tích cực tập TDTT để có được “*cái quý báu nhất của con người*”. Lần đầu tiên được nghe lời dạy bảo với quan điểm như vậy của thầy giáo Nguyễn Tất Thành, học sinh toàn Trường Dục Thanh rất phấn khởi, hứng thú, tích cực rèn luyện thể chất nội khóa và ngoại khóa. Lãnh đạo và giáo viên Trường Dục Thanh đã nhận xét học sinh trong những giờ GDTC do thầy Thành lên lớp như sau: “*Các em học sinh vui tươi, hăng hái tập*

*Nhà nghiên cứu, Trường Đại học TDTT Bắc Ninh

luyện, động tác chính xác, nhìn thật đẹp mắt". Lời nhận xét này đối với học sinh cũng đồng thời hàm ý đánh giá thầy Thành là giáo viên giỏi môn GDTC.

Những sử liệu trên đây cho thấy cuộc đời hoạt động của Bác Hồ khởi đầu là làm người giáo viên bồi dưỡng lòng yêu nước cho học sinh Trường Dục Thanh thông qua dạy các môn Sử, Việt văn và đảm trách môn GDTC vì sức khỏe của tuổi trẻ học sinh. Nhiều học sinh Trường Dục Thanh một số năm sau lớn lên, trưởng thành đã tham gia các hoạt động vì lợi ích của đất nước và nhân dân, chống lại nền thống trị của thực dân pháp đối với dân tộc Việt Nam.

Những quan điểm của Bác Hồ về tuổi trẻ học đường rèn luyện thể chất sau cách mạng tháng tám năm 1945 và trong thời kỳ kháng chiến chống Pháp.

Sau 30 năm hoạt động cách mạng ở nước ngoài, đầu năm 1941 Bác Hồ về Tổ quốc trực tiếp lãnh đạo cách mạng Việt Nam. Cuối tháng 5 năm 1941 Người chủ trì Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương Đảng tại Pắc Bó, Hà Quảng, Cao Bằng. Hội nghị này đã quyết định nhiều nhiệm vụ quan trọng về cách mạng Việt Nam, trong đó chủ trương thành lập Mặt trận Việt Minh. Chương trình hành động của Mặt trận Việt Minh do Bác Hồ viết vào giữa năm 1941. Trong chương trình này Bác Hồ đã đề cập tới việc sau khi giành được nền độc lập dân tộc, chính phủ cách mạng được thiết lập sẽ *"khuyến khích và giúp đỡ nền thể dục quốc dân làm cho nòi giống ngày thêm khỏe mạnh"*. Ý tưởng này hàm nghĩa *"nền thể dục quốc dân"* tức nền TDTT của nước Việt Nam mới được hình thành và phát triển từ phong trào quần chúng trên nền tảng của GDTC học đường. Bác Hồ còn đề cập tới *"Nhi đồng được chính phủ săn sóc đặc biệt về thể dục và trí dục"*. Quan điểm này, thể dục tức là GDTC học đường được Bác Hồ nêu lên trước trí dục. Cũng như những quan điểm của Người sau này đều xác định thể dục vì sức khỏe của tuổi trẻ học sinh, sinh viên trước tiên, là tiền đề, điều kiện thiết yếu để học tập và rèn luyện các mặt khác. Điều này có nghĩa là để tuổi trẻ học sinh, sinh viên học tập và rèn luyện phát triển toàn diện có kết quả tốt, trước hết các em phải đảm bảo sức khỏe, như Bác Hồ từng chỉ rõ rằng: *"Cái quý*

nhất của con người là sức khỏe" và *"việc gì cũng cần có sức khỏe mới thành công"*.

Những ý tưởng của Bác Hồ trong Chương trình Việt Minh như trên đây đã trở thành hiện thực từ sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945 thành công. Bác Hồ đã định hướng thực thi Thể dục học đường từ năm học đầu tiên (1945 - 1946) của nước Việt Nam độc lập và khai sinh nền TDTT mới vì dân, vì nước trên nền tảng GDTC học đường vào giữa năm 1946. Bác Hồ xác định GDTC dưới chế độ mới là một trong những mặt giáo dục toàn diện thể hệ trẻ. Trong thư gửi học sinh nhân ngày khai giảng năm học 1945 - 1946, Người viết: *"Ngày nay các em được cái may mắn hơn cha anh là được hấp thụ một nền giáo dục của một nước độc lập, một nền giáo dục sẽ đào tạo các em nên những người công dân hữu ích cho nước Việt Nam, một nền giáo dục làm phát triển hoàn toàn những năng lực sẵn có của các em"*. Quan điểm này của Bác Hồ hàm nghĩa phong phú, trong đó Người đã chỉ ra rằng nền giáo dục của nước Việt Nam mới nhằm giáo dục, đào tạo các thế hệ học sinh, sinh viên phát triển toàn diện năng lực của tuổi trẻ, trở thành những công dân hữu ích cho dân tộc, cho nước nhà. Những công dân đó ngoài sự phát triển về các mặt cơ bản, các năng lực hoạt động, còn có được sức khỏe là yếu tố thiết yếu được rèn luyện thể chất từ trong trường học.

Trong cuộc kháng chiến của dân tộc ta chống thực dân Pháp diễn ra từ cuối năm 1946, Bác Hồ đã khởi xướng phong trào thi đua ái quốc trong tất cả các lĩnh vực, bao gồm cả GDTC học đường. Đối với tuổi trẻ đang được giáo dục, đào tạo trong trường học quân đội, đầu năm học 1949 - 1950, Bác Hồ đã gửi thư cho khóa V Trường Sĩ quan Lục quân Trần Quốc Tuấn, Người dạy bảo học viên rằng:

"Các cháu hãy ra sức thi đua:

*Luyện tập thân thể cho mạnh khỏe,
Nghiên cứu kỹ thuật cho thông thạo,
Trau dồi tinh thần cho vững chắc,
Hun đúc đạo đức của người quân nhân cách mạng cho vững vàng"*.

Học viên của Trường Sĩ quan Lục quân Trần Quốc Tuấn được đào tạo trở thành những sĩ quan chỉ huy các đơn vị bộ đội chiến đấu, họ phải nắm vững kỹ thuật, chiến thuật quân sự,

LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN THỂ DỤC THỂ THAO

phải nâng cao ý chí quyết chiến, quyết thắng với đạo đức trong sáng của người quân nhân cách mạng, nhưng phải có sức khỏe, thể lực tốt. Do đó Bác Hồ đã yêu cầu các học viên hãy thi đua rèn luyện sức khỏe lên trước hết.

Những quan điểm sâu sắc của Bác Hồ về tuổi trẻ học đường rèn luyện thể chất trong bối cảnh miền Bắc nước ta hòa bình xây dựng xã hội mới.

Sau chiến thắng Điện Biên Phủ (7/5/1954) Hiệp định Giơ-ne-vơ được ký kết (20/7/1954) miền Bắc nước ta trong bối cảnh hoa bình, tiến lên xây dựng Hà Nội mới, Bác Hồ càng quan tâm tới lĩnh vực giáo dục thể hệ trẻ phát triển toàn diện nói chung, GDTC trường học nói riêng. Điều kiện và hoàn cảnh GDTC học đường thuận lợi và nhu cầu lớn hơn trong thời kỳ kháng chiến chống Pháp.

Trong thư gửi học sinh vào đầu năm học 1955 - 1956, Bác Hồ đã nêu lên những mặt giáo dục cơ bản nhằm phát triển toàn diện tuổi trẻ học đường. Đối với GDTC, Người nêu lên trước tiên đồng thời cần giữ gìn vệ sinh cá nhân và cộng đồng. Từ đó sức khỏe của tuổi trẻ mới được đảm bảo và được nâng cao để học tập, rèn luyện các mặt khác có kết quả tích cực. Bác Hồ viết trong thư với quan điểm về học tập và rèn luyện của học sinh những mặt cơ bản được diễn giải tổng quát như sau:

“Thể dục: Để làm cho thân thể khỏe mạnh, đồng thời giữ vệ sinh riêng và vệ sinh chung.

Tri thức: Ôn lại những điều đã học, học thêm những tri thức mới

Mỹ dục: Để phân biệt cái gì là đẹp, cái gì là không đẹp.

Đức dục: Là yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu trọng của công”.

Vào tháng 7 năm 1964, tại khu triển lãm Văn Hồ, Hà Nội có cuộc triển lãm “Mười năm phát huy truyền thống Điện Biên Phủ”. Bác Hồ đã đến xem cuộc triển lãm này. Sau khi xem hết các gian triển lãm về thành tích kinh tế, xã hội, văn hóa, Người đến xem gian triển lãm y tế và TDTT. Bác Hồ nhận thấy gian triển lãm này khiếm khuyết về GDTC học đường, Người đã nhắc nhở Ban tổ chức cuộc triển lãm rằng: “*Bác thấy hình như các chú chưa quan tâm đến việc sản xuất dụng cụ TDTT cho các cháu. Tại đây*

cũng không thấy hình ảnh của các cháu rèn luyện TDTT ở trường học”. Lời nhắc nhở này của Bác Hồ nói lên Ban tổ chức khu triển lãm chưa phản ánh đầy đủ hiện thực, đó là những năm đầu thập kỷ 60, thế kỷ XX, hầu hết các trường học các cấp, các bậc học trên toàn miền Bắc nước ta có thể dục nội khóa hoặc thể thao ngoại khóa, có dụng cụ, sân bãi tập luyện TDTT, dù ít, nhiều khác nhau. Nhưng chẳng có hình ảnh nào phản ánh những thành tích đó của các trường học. Như vậy là Ban tổ chức cuộc triển lãm thực sự chưa quan tâm, chưa động viên giáo dục thể chất học đường. Ngay sau lời nhắc nhở ấy Bác Hồ còn chỉ ra rằng: “*Các chú nên nhớ các cháu học sinh và sinh viên là tương lai của đất nước và của ngành TDTT nên các cháu phải mạnh khỏe, có thể lực tốt, phải được rèn luyện thể chất”.* Quan điểm này của Bác Hồ hàm chứa ý nghĩa đối với tuổi trẻ học đường các cấp, các bậc học, tương lai là nguồn nhân lực to lớn trong mọi lĩnh vực kể cả lĩnh vực TDTT của đất nước. Sức khỏe, thể lực là điều kiện tiên quyết, là yếu tố thiết yếu cho việc học tập, rèn luyện tốt của học sinh, sinh viên, đảm bảo chất lượng nguồn nhân lực sau khi được đào tạo. GDTC có vai trò quan trọng giữ gìn, nâng cao yếu tố sức khỏe, thể lực của tuổi trẻ học đường, do đó cần được quan tâm. Phản ánh thành tích GDTC học đường bằng các hình ảnh ở gian triển lãm y tế và TDTT là rất cần thiết để dân chúng đến xem thấy được giá trị của hoạt động này. Bác Hồ nhắc nhở Ban tổ chức khu triển lãm không có hình ảnh nào về GDTC học đường với ý nghĩa sâu sắc của nó là rất đúng đắn.

Các quan điểm trên đây của Bác Hồ về tuổi trẻ học đường rèn luyện thể chất đã được Ngành Giáo dục quán triệt, vận dụng chỉ đạo thực hiện. GDTC học đường ở nước ta hiện nay, nhìn chung, ngày càng được quan tâm về các mặt dạy và học có chất lượng với cơ sở vật chất tập luyện đầy đủ.